

## SOCIAL AND BEHAVIORAL SCIENCES

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.8.9>

### TOLERANCJA MIĘDZYETNICZNA WOBEC OSÓB O RÓŻNYCH TYPAH EMOCJONALNOŚCI

**Olena Babchuk**

*kandydat nauk psychologicznych, profesor nadzwyczajny,  
kierownik Katedry Pedagogiki Rodzinnej i Specjalnej oraz Psychologii  
Instytucja państwowa „Południowoukraiński Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny  
imienia K. D. Uszyńskiego” (Odesa, Ukraina)  
ORCID ID: 0000-0001-5712-909X  
LBabchyk@gmail.com*

**Shou Binbin**

*absolwentka wydziału Pedagogiki Rodzinnej i Specjalnej oraz Psychologii  
Instytucja państwowa „Południowoukraiński Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny  
imienia K. D. Uszyńskiego” (Odesa, Ukraina)  
ORCID ID: 0000-0001-6868-4558  
LBabchyk@gmail.com*

**Adnotacja.** W artykule przedstawiono wyniki badań teoretyczno-empirycznych dotyczących tolerancji międzyetnicznej osób o różnych typach emocjonalności. Tolerancję międzyetniczną można uznać za integralną właściwość integralnej indywidualności człowieka w jedności jego właściwości osobistych, podmiotowych i indywidualnych. Wybierając emocjonalność ze względu na jej związek z tolerancją międzyetniczną, wychodziliśmy z następujących rozważań: emocjonalność, jako trwała właściwość indywidualności, charakteryzuje się stosunkiem do otaczającego świata, czyli jego akceptacją lub odrzuceniem, aktywną lub bierną interakcją z nim, orientacją na otaczający świat lub od niego. Przeprowadzona analiza korelacji pozwoliła na ustalenie istotnych zależności pomiędzy badanymi wskaźnikami. Empirycznie izolowane grupy ludzi o różnych typach emocjonalności. Konstrukcja profili jakościowych umożliwiła zestawienie charakterystyki psychologicznej przedstawicieli każdej grupy w zależności od rodzaju emocjonalności.

**Słowa kluczowe:** tolerancja międzyetniczna, emocjonalność, rodzaje emocjonalności, cechy psychologiczne.

### INTERETHNIC TOLERANCE OF PERSONS WITH DIFFERENT TYPES OF EMOTIONALITY

**Olena Babchuk**

*Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,  
Head of the Department of Family and Special Pedagogy and Psychology,  
State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”  
(Odesa, Ukraine)  
ORCID ID: 0000-0001-5712-909X  
LBabchyk@gmail.com*

**Shou Binbin**

*Postgraduate Student at the Department of Family and Special Pedagogy and Psychology,  
State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”  
(Odesa, Ukraine)  
ORCID ID: 0000-0001-6868-4558  
LBabchyk@gmail.com*

**Abstract.** The article presents the results of a theoretical-empirical study of interethnic tolerance of people with different types of emotionality. Interethnic tolerance can be considered as an integral property of a person's integral individuality in the unity of his personal, subject and individual properties. Choosing emotionality for its relationship with interethnic tolerance, we proceeded from the following considerations: emotionality, as a stable property of individuality, is characterized by a relationship to the surrounding world, that is, its acceptance or rejection, active or passive interaction

with it, orientation towards the surrounding world, or away from it. The conducted correlation analysis made it possible to establish significant relationships between the studied indicators. Empirically isolated groups of people with different types of emotionality. The construction of qualitative profiles made it possible to compile a psychological characteristic of the representatives of each group depending on the type of emotionality.

**Key words:** Interethnic tolerance, emotionality, types of emotionality, psychological characteristics.

## МІЖЕТНІЧНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ОСІБ З РІЗНИМ ТИПОМ ЕМОЦІЙНОСТІ

**Олена Бабчук**

*кандидат психологічних наук, доцент,*

*завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології*

*Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет*

*імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)*

*ORCID ID: 0000-0001-5712-909X*

*LBabchuk@gmail.com*

**Шоу Біньбінь**

*аспірант кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології*

*Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет*

*імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)*

*ORCID ID: 0000-0001-6868-4558*

*LBabchuk@gmail.com*

**Анотація.** У статті представлено результати теоретико-емпіричного дослідження міжетнічної толерантності осіб з різним типом емоційності. Міжетнічну толерантність можна розглядати як інтегральну властивість цілісної індивідуальності людини у єдності її особистісних, суб'єктних та індивідуальних властивостей. Обираючи емоційність задля її співвідношення із міжетнічною толерантністю, ми виходили із таких міркувань, що емоційність, як стійка властивість індивідуальності характеризується відношенням до оточуючого світу, тобто його прийняттям або неприйняттям, активною або пасивною взаємодією із ним, спрямованістю на оточуючий світ, або від нього. Проведений кореляційний аналіз дозволив встановити значущі зв'язки між показниками, що вивчаються. Емпірично виділені групи осіб з різними типами емоційності. Побудова якісних профілів надала можливості скласти психологічну характеристику представників кожної групи в залежності від типу емоційності.

**Ключові слова:** міжетнічна толерантність, емоційність, типи емоційності, психологічні характеристики.

**Вступ.** Проблема міжнаціональних відносин і міжетнічної толерантності в сучасній Україні належить до актуальних. Найбільш гостро це проявляється у молодіжному середовищі. Суспільство має добре розуміти міру своєї відповідальності за проблеми виховання населення в дусі взаємної поваги та національної терпимості, прагнення до осягнення історії, культури та національних особливостей народів, які століттями проживають по сусідству. Україна є однією з найбільших багатонаціональних держав сучасного світу, яка об'єднала різні національності, які мають свою неповторну культуру.

**Основна частина.** Актуальність звернення до виховної складової проблеми міжетнічного діалогу зумовлена такими тривожними явищами в молодіжному середовищі, як екстремізм, агресивність, розширення зон конфліктів і конфліктних ситуацій тощо. Проблеми ксенофобії, етнічної нетерпимості існують, а отже – потребують вирішення. Найчастіше ксенофобія проявляється щодо представників інших національностей. Так, Т. А. Орлова (Орлова, 2019: 121) зазначає, що «ксенофобія – це стійке нав'язливе почуття страху, ненависті, ворожості стосовно чужинців чи чужоземного, нетерпимості та неприязні до представників іншої нації, віросповідання, культури, національності, іноземців чи представників інших регіонів, а також до чогось незнайомого, незвичного, чужого. Цей психоемоційний стан особи, який виражається в негативному відношенні до іншого – «чужого» суб'єкта, ґрунтується на певному негативному стереотипі. Він формується у особи (або у певної соціальної групи) на основі її знань, переконань і досвіду» (Орлова, 2019).

Численні ініціативи ООН і ЮНЕСКО щодо запобігання ксенофобії та міжнаціональній нетерпимості були спрямовані на підтримку етнокультурного різноманіття і ґрунтувалися на принципах мультикультуралізму. Етнокультурне розмаїття розглядалося як важлива рушійна сила повноцінного інтелектуального, емоційного, морального і духовного життя. Невипадково в Декларації принципів толерантності ЮНЕСКО виховання в дусі терпимості виокремлено «як невідкладний імператив» (Декларація, 1995). У Декларації вказується: «необхідно заохочувати методи систематичного і раціонального навчання терпимості, що розкривають культурні, соціальні, економічні, політичні та релігійні джерела нетерпимості, які лежать в основі насильства і відчуження. Політика і програми в галузі освіти повинні сприяти поліпшенню взаєморозуміння, зміцненню солідарності і терпимості у відносинах, як між окремими людьми, так і між етнічними, соціальними, культурними, релігійними та мовними групами, а також націями» (Декларація, 1995).

У зв'язку з цим у сучасних умовах необхідно приділяти особливу увагу вихованню толерантного ставлення молодого покоління до представників інших поколінь до об'єктів і явищ у сім'ї, суспільстві, найближчому оточенні. Невипадково важливе соціальне значення розвитку та розбудови міжетнічної толерантності сучасної молоді підкреслюють у цілій низці сучасних досліджень.

Так, дослідники Н. П. Сергієнко та О. В. Дудолад розглядають міжетнічну толерантність як здатність людини проявляти терпіння до малознайомого способу життя представників інших етнічних спільностей, їх поведінці, національним традиціям, звичаям, почуттям, думкам, ідеям, віруванням і т. п. Автори зазначають, що зовні міжетнічна толерантність відбивається в витримці, самовладанні, здатності індивіда тривало виносити незвичні впливи чужої культури без зниження його адаптивних можливостей (Сергієнко, 2014, Дудолад, 2014).

Зміст поняття «міжетнічна толерантність» розглядає О. В. Вербицький та характеризує її як результат успішної реалізації потенціальних якостей людини в складних умовах поліетнічної та полікультурної людської спільноти, існування якої залежить від здійснення оптимальних форм міжетнічних стосунків і взаємодій (Вербицький, 2013).

У дослідженні Т. О. Атрощенко міжетнічна толерантність розуміється як систематизуюча якісна характеристика особистості, яка свідчить про внутрішню гармонію, розвинуту здатність до самоконтролю й самокорекції з представниками різних етносів та сприяє налагодженню психологічно комфортної ситуації для ефективного діяльності на засадах позитивного синергічного ефекту (Атрощенко, 2017).

Таке визначення феномену дає В. Б. Євтух: «міжетнічна толерантність (від лат. *tolerare* – терпіти) – терпиме ставлення представників однієї етнічної спільноти до представників іншої спільноти, відмінних культурницьких традицій, готовність до позитивної взаємодії з носіями різноманітних етнічностей» (Євтух, 2012: 304).

М. В. Колісниченко зазначає, що: «міжетнічна толерантність, яка є компонентом міжетнічної взаємодії, що становить, своєю чергою, одну з найхарактерніших рис у розвитку етнічно диверсифікованого суспільства, безумовно, впливає на рівень соціальної когезії в ньому. Цей вплив зумовлюється тією обставиною, що носії різноманітних етнічностей є активними акторами суспільних процесів, зокрема й тих, що мають місце в соціальній сфері...» (Колісниченко, 2022: 106).

Спілкуючись із представниками різних народностей, сучасна молодь набуває етнічного досвіду особистості, що виступає як важливий компонент змістовної моделі образу світу. Цей досвід виражається в таких феноменах етнічного життя суб'єкта, як етнічна ідентифікація, етнічна толерантність та етнічні стереотипи. Саме тому полікультурний характер сучасного освітнього процесу в сучасній вищій школі зумовлює необхідність не лише глибокого знання своєї культури, а й поваги до культур інших народів, а в практиці вітчизняного та й зарубіжного досвіду організації освітнього процесу міжкультурний діалог тісно пов'язують із вивченням історії, рідної та іноземних мов, світової художньої культури тощо.

Отже, розглянувши різноманітні підходи до проблеми міжетнічної толерантності з різноманітним дефініцій та характеристик цього поняття, ми можемо констатувати, що до основних змістовних компонентів міжетнічної толерантності більшість дослідників зараховує взаєморозуміння, конструктивний діалог, взаємну повагу та співпрацю представників різних національностей та етносів, взаємоприйняття традицій та культурних цінностей за умов культурного розмаїття. Міжетнічна толерантність має позитивно-діяльнісний характер взаємовідносин представників різних етносів, в умовах полікультурного суспільства означає рівноправне і позитивне ставлення до інших націй на основі глибокої поваги до представників своєї національності. Міжетнічна толерантність виступає важливим індикатором культури міжнародних стосунків, має глибокий аксіологічний зміст і тісно пов'язана з ціннісними уявленнями особистості.

Спіраючись на дослідження О. В. Вербицький, Г. У. Солдатової, С. Л. Братченко, С. Б. Капідонова, О. Ю. Клепцовой, О. О. Нарезної, Л. І. Паїної, К. О. Романюк та інших, а також спіраючись на наукові роботи останніх років, що розглядають міжетнічну толерантність як комплексне явище, можемо виділити основні структурні компоненти міжетнічної толерантності: когнітивний, ціннісно-емоційний і діяльнісний. Когнітивний компонент включає знання про етнічну своєрідність людей на рівні уявлень, понять (свобода, рівність, відповідальність за збереження цього етнічного різноманіття, що виявляється в повазі до свого та інших етносів), на рівні суджень (співчуття, співпереживання, взаємодія), на рівні ідей толерантність виконує інформативну та систематизуючу функції. Ціннісно-емоційний компонент визначає ставлення до представників інших етносів, культур. Діяльнісний – застосування знань і вмінь толерантної взаємодії з представниками інших національностей на практиці, прояв у взаємодії з іншими людьми довіри, готовності до співпраці та здатності до діалогу з іншими, доброзичливості, самостійності, вміння здійснювати самоконтроль та контроль а ситуацією і поведінкою інших людей.

Якщо розглядати міжетнічну толерантність як позитивну настанову особистості на прийняття різноманіття світу, різноманіття інших людей, варіативність їх поведінки, міркувань, психологічних особливостей особистості, то можна вважати, що емоційна сфера особистості характеризується позитивними емоціями. Саме тому, поряд із когнітивними характеристиками толерантності значиме місце повинні займати і поведінковий, і емоційний компоненти.

У своєму дослідженні, І. С. Тишик зазначає, що міжетнічна толерантність, містить когнітивний, емоційний та поведінковий компоненти (Тишик, 2013). Суть когнітивного компонента формування міжетнічної толерантності полягає в наданні інформації про толерантність, міжетнічні взаємини, різноманітність культур світу. Емоційне сприйняття студентами інформаційного матеріалу повинно супроводжуватися розкриттям краси традицій і культур різних народів, пошуком культурних порівнянь. Поведінковий компонент формується вже безпосередньо під час спілкування з представниками інших етносів (Тишик, 2013).

**Метою** нашого емпіричного дослідження є вивчення особливостей міжетнічної толерантності у осіб з різним типом емоційності.

Обираючи емоційність задля її співвідношення із міжетнічною толерантністю, ми виходили із таких міркувань, що емоційність, як стійка властивість індивідуальності характеризується відношенням до оточуючого світу, тобто його прийняттям або неприйняттям, активною або пасивною взаємодією із ним, спрямованістю на оточуючий світ, або від нього. Це набуває особливого значення в контексті нашого дослідження, оскільки міжетнічна толерантність природно ґрунтується на позитивних емоціях і почуттях.

**Методи дослідження.** Емпіричне дослідження проводилося в три етапи: підготовчий, діагностичний, аналітико-інтерпретаційний. Для діагностики міжетнічної толерантності використано методику «Індекс толерантності» Г. У. Солдатової із співавторами; для вивчення емоційності використовувалася методика «Чотирьохмодальнісний тест-опитувальник емоційності» О. П. Саннікової. У дослідженні прийняли участь студенти факультету дошкільної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», у кількості 56 осіб. Для встановлення значущих зв'язків між показниками міжетнічної толерантності та показниками емоційності був проведений кореляційний аналіз із застосуванням коефіцієнту Спірмена, який розраховувався за допомогою програми SPSS 13.0 for Microsoft Windows.

**Результати та їх обговорення.** Розглянемо результати кореляційного аналізу між показниками емоційності та показниками міжетнічної толерантності, що представлені у табл. 1.

Таблиця 1

### Значущі коефіцієнти кореляції між показниками міжетнічної толерантності та емоційності

| Показники | Індекс толерантності |       |       |        |
|-----------|----------------------|-------|-------|--------|
|           | ЕнТ                  | СТ    | ТРО   | ІТ     |
| Р         | 263*                 | 352** | 334** |        |
| Г         | -341**               | -256* | -261* | -343** |
| С         |                      |       | -254* |        |
| П         |                      |       | -258* |        |

*Примітка.* Тут і далі в таблицях: 1) позначення \*\* – значущість зв'язку на рівні  $p \leq 0.01$ ; \* –  $p \leq 0.05$ ; 2) умовні позначення модальностей емоційності: Р – радість; Г – гнів; С – страх; П – печаль; 3) умовні позначення міжетнічної толерантності: ЕнТ – етнічна толерантність, СТ – соціальна толерантність, ТРО – толерантність як риса особистості, ІТ – індекс толерантності.

Так, показник емоційності радість (Р) виявив додатні зв'язки на  $p \leq 0,05$  рівні з показником міжетнічної толерантності – етнічна толерантність (ЕнТ), а з показниками соціальної толерантності (СТ) та толерантності як риса особистості (ТРО) виявлено додатні зв'язки на  $p \leq 0.01$  рівні. Це можна пояснити сутністю емоції радість – позитивним ставленням до людей та світу, до спілкування, прийняттям соціального оточення, почуттям єднання з оточуючими людьми тощо. Між показником емоційності гнів (Г) і всіма показниками міжетнічної толерантності виявлено від'ємні зв'язки, а саме: на  $p \leq 0.01$  рівні зв'язки з показником етнічної толерантності (ЕнТ) та показником індекс толерантності (ІТ); на  $p \leq 0,05$  рівні зв'язки з показником соціальної толерантності (СТ) та показником толерантності як риси особистості (ТРО). Це, на нашу думку, обумовлює прояв інтолерантності на рівні установок, знань, які регулюють поведінку людини. Між показниками емоційності страх (С) та печаль (П) і показником толерантності як риса особистості (ТРО) виявлено від'ємні зв'язки на  $p \leq 0,05$  рівні. Зміст даного показника складають толерантні риси особистості, установки та переконання, в яких відображається відповідне ставлення до оточуючого світу.

Отже, можна констатувати, що емоція модальності радість супроводжує прояв міжетнічної толерантності, а модальності гнів, страх та печаль супроводжують прояв міжетнічної інтолерантності.

Наступним етапом нашого дослідження є відстеження співвідношення між якісними характеристиками емоційності та показниками міжетнічної толерантності. З метою виявлення індивідуально-психологічних особливостей міжетнічної толерантності осіб із різним типом емоційності було здійснено якісний аналіз профілів властивості у відповідних групах. Із загальної вибірки, були виділені такі групи досліджуваних: Р (n=14) – група із домінуванням показника «радість», Г (n=6) – «гнів» – із домінуванням показників «гнів», С (n=5) – із домінуванням показників «страх», П (n=4) – із домінуванням показників «печаль».

На цьому етапі нашого дослідження була побудова якісних профілів кожної групи. На рис. 1 зображені профілі міжетнічної толерантності осіб з різним типом емоційності.

Візуальний аналіз рис. 1, дозволяє говорити про те, що особи із типом емоційності радість характеризуються достатньо вираженими показниками міжетнічної толерантності. Вони добре ставляться до представників інших етнічних груп, їм притаманні толерантні установки, що стосуються сфери міжкультурної взаємодії. Достатньо вираженою у таких осіб є толерантність як риса особистості, що вказує на наявність в них особистісних рис, переконань і установок, які дозволяють їм позитивно ставитись до оточуючого світу, до стосунків з іншими людьми. Цей факт узгоджується з науковими даними про особливості особистості, в емоційній диспозиції якої переважає радість. Показник соціальної толерантності перебуває в зоні слабо виражених значень, що свідчить про неоднозначне їх ставлення до різних соціальних меншостей,

злочинців, психічно хворих тощо. У цьому аспекті вони можуть проявляти себе як толерантно, так і інтолерантно. Варто звернути увагу на те, що високий рівень не завжди є показником вираженої міжетнічної толерантності. Він може вказувати на безпринципність особистості, її інфантилізм, байдужість тощо, може бути наслідком бажання бути соціально схваленим.

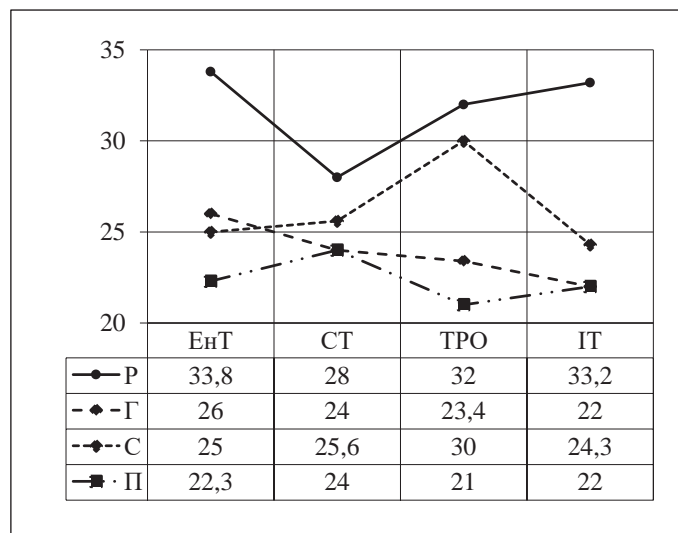


Рис. 1. Профілі міжетнічної толерантності осіб із різними типами емоційності

Особам із типом емоційності «гнів» властивий низький індекс толерантності. У них не виражена толерантність як риса особистості. Це значить, що у цих осіб відсутні такі установки, переконання, погляди, знання, особистісні риси, які сприяють, «забезпечують» позитивне ставлення до різноманіття світу та оточуючих людей. У сфері міжкультурної взаємодії та соціальних контактах з різними меншостями (злочинці, представники релігійних течій, психічно хворі тощо) вони також мають інтолерантні установки й переконання. Отримані дані узгоджуються з науковими фактами про сутність емоцію гніву, про психологічні особливості осіб зі схильністю до переживання емоцій цієї модальності (Саннікова, 1995).

Особа з типом емоційності «страх» при високій вираженості толерантності як риси особистості, продемонстрували середню вираженість етнічної та соціальної толерантності, а також такий індекс властивості, що дозволяє вважати їх здатними до толерантного ставлення. Страх в залежності від своєї природи (характеру об'єкта) може або сприяти соціальним контактам, або заважати їм. Якщо загроза психічного характеру, а саме до неї належать явища, перед якими виникає страх у соціальній взаємодії (нерішучість, боязкість, відчуття небезпеки для власної особистості), то емоція страху, яка має при цьому місце, послаблює тенденцію до активної соціальної взаємодії.

Стосовно осіб із типом емоційності «печаль», то слід зазначити про властиву їм рівномірно низьку вираженість усіх показників толерантності, що досліджуються, а саме виявили низький рівень етнічної толерантності, низьку вираженість толерантності як риси особистості та низький рівень індексу толерантності, що може свідчити про вираженість інтолерантних установок особистості до явищ оточуючого світу та людей. Однак у сфері ставлення до різних соціальних груп продемонстрували середні значення, що свідчить про наявність як толерантних, так і інтолерантних установок по відношенню до представників різних соціальних меншостей.

У поєднанні із провідними переживаннями емоцій печалі (відчуття ізольованості, досада, непривабливість світу, оточуючих людей), а також емоціями гніву (агресивність, дратівливість, досада тощо) психологічна сутність схильності до переживань емоцій страху розходиться із сутністю переживань, що супроводжують і виражають відкрите активне толерантне прийняття (Бабчук, 2012). Отже, особи з негативною емоційною диспозицією характеризуються такими думками і поглядами, при яких важко прийняти індивідуальність іншої людини, усвідомити права на власну позицію.

Таким чином, якісний аналіз показав існування специфіки міжетнічної толерантності особистості в залежності від притаманного їй типу емоційності. Найбільш яскраво ця специфіка виявляється при порівнянні міжетнічної толерантності осіб із позитивною і негативною емоційними диспозиціями.

**Висновки.** 1. Аналіз теоретико-методологічної літератури надав можливість розглядати міжетнічну толерантність як інтегральну властивість цілісної індивідуальності людини у єдності її особистісних, суб'єктних та індивідуальних властивостей. 2. Кореляційний аналіз між показниками, що досліджуються, виявив додатні та від'ємні значущі зв'язки. 3. Відділено групи осіб, які різняться за домінуванням емоцій. Аналіз отриманих профілів показав, що кожна досліджувана група осіб характеризується специфікою міжетнічної толерантності.

**Список використаних джерел:**

1. Атрощенко Т. О. Сутність феномену «міжетнічна толерантність». *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2017. № 2 (57). С. 27–31.
2. Бабчук О.Г. Особливості толерантності осіб з різними типами емоційності. Дисертація канд. психол. наук: 19.00.01, Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса, 2012. 221 с.
3. Бабчук О.Г., Шоу Бінбін Феноменологія міжетнічної толерантності. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 10(15). С. 378–387. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-10\(15\)-378-387](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-10(15)-378-387)
4. Вербицький О. В. Структура та зміст поняття «міжетнічна толерантність» теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2013. Вип. 17 (1). С. 137–146.
5. Декларація принципів толерантності / [Проголошена та підписана 16 листопада 1995 р.]. Париж: ООН, 1996. 16 с.
6. Євтух В. Б. Етнічність : енциклопедичний довідник. К. : Фенікс, 2012. 396 с.
7. Колесніченко М. В. Міжетнічна толерантність як чинник соціальної когезії в етнічно диверсифікованому суспільстві. *Культурологічний альманах*. Вип. 4, 2022. С. 99–110. DOI <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.4.12>
8. Орлова Т. А. Прояви ксенофобії як мотиву вчинення злочинів. *Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування*. Харків, 2019. С. 120–122.
9. Саннікова О. П. Емоціональність в структурі особистості. Одеса: Хорс, 1995. 334 с.
10. Сергієнко Н. П., Дудолад О. В. Формування міжетнічної толерантності. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2014. Вип. 15. С. 235–243.
11. Тишик І. С. До визначення поняття «міжетнічна толерантність» у процесі підготовки майбутніх викладачів. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2013. Вип. 37. С. 177–181.

**References:**

1. Atroshchenko T. O. (2017) Sutnist fenomenu «mizhetnichna tolerantnist». [The essence of the phenomenon "interethnic tolerance"]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.O. Sukhomlynskoho*. Mykolaiv: MNU imeni V.O. Sukhomlynskoho. № 2 (57). p. 27–31. [in Ukrainian].
2. Babchuk O.H. (2012) Osoblyvosti tolerantnosti osib z riznymy typamy emotsiinosti [Tolerance features of persons with the different types of emotionality]. *Kandydatska dysertatsiia* [candidate's dissertation]. Odesa: DZ «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky». [in Ukrainian].
3. Babchuk O.H., Shou Binbin (2022) Fenomenolohiia mizhetnichnoi tolerantnosti [Phenomenology of interethnic tolerance]. *Perspectives and innovations of science*. №. 10(15). p. 378-387. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-10\(15\)-378-387](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-10(15)-378-387). [in Ukrainian].
4. Verbytskyi O.V. (2013) Struktura ta zmist poniattia "mizhetnichna tolerantnist" [The structure and content of the concept of "interethnic tolerance"]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*. Issue 17(1). p. 137–146. [in Ukrainian].
5. Deklaratsiya prynstypiv tolerantnosti [Declaration of Principles of Tolerance]. *Proholoshena ta pidpysana 16 lystopada 1995*. Paryzh: OON, 1996. [in France].
6. Yevtuh V. B. (2012) Etnichnist: entsyklopedychnyi dovidnyk [Ethnicity: an encyclopedic guide]. Kyiv: Feniks. [in Ukrainian].
7. Kolesnichenko M. V. (2022) Mizhetnichna tolerantnist yak chynnyk sotsialnoi kohezii v etnichno dyversyfikovanomu suspilstvi [Interethnic tolerance as a factor of social cohesion in an ethnically diversified society]. *Kulturolohichniy almanakh*. Issue 4. p. 99–110. DOI <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.4.12> [in Ukrainian].
8. Orlova T. A. (2019) Proiavy ksenofobii yak motyvu vchynennia zlochyniv [Manifestations of xenophobia as a motive for committing crimes]. *Protsesualne ta tekhniko-kryminalistychnye zabezpechennia dosudovoho rozsliduvannia*. Kharkiv. p. 120–122. [in Ukrainian].
9. Sannykova O. P. (1995) Emotsyonalnost v strukture lychnosti [Emotionality in the personality structure]. Odesa: Khors. [in Ukrainian].
10. Serhiienko N. P., Dudolad O. V. (2014) Formuvannia mizhetnichnoi tolerantnosti [Formation of interethnic tolerance]. *Problemy ekstremalnoi ta kryzovoi psykholohii*. Issue 15. p. 235–243. [in Ukrainian].
11. Tyshyk I. S. (2013) Do vyznachennia poniattia «mizhetnichna tolerantnist» u protsesi pidhotovky maibutnix vykladachiv [To define the concept of "interethnic tolerance" in the process of training future teachers]. *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly*. Issue 37. p. 177–181. [in Ukrainian].